

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת כי תשא תשפ"ד | גליון מס' 435

(קהלת רבה א יג), 'לטובתו של אדם, לומד תורה ושוכח. שאם לא היה שוכח, היה שתים או שלוש שנים לומד, וחוזר ומתעסק במלאכתו, ולא היה משגיח בה. ומתוך שמשכחה, אינו מזיז ואינו מזיע ממנה'.

נמצא, כי בגין השכחה, אנחנו לומדים את התורה שוב ושוב. והרי, על כל לימוד ולימוד, על כל קריאה וקריאה, הקדוש ברוך הוא, קובע לנו שכר. הנה לנו, שבזכות הצער והטירוף, שמביאים לידי שכחה, אנחנו זוכים לשכר כפול ומכופל.

(זרע שמשון פרשת כי תשא, מאמר כא)

ויאמר אהרן אל יחר אף אדוני אתה ידעת את העם כי ברע הוא. (שמות לב כג)

הנה מה שאמר אהרן, 'אתה ידעת את העם כי ברע הוא', צריך הסבר. כי מנין לו למשה רבינו, לדעת את מעשיו של העם. הרי מאז השמיים ה' את קולו, וזכו לראותו פנים בפנים, עלה משה רבינו אל ההר ולא ראה אותם. גם תיבת ברע, צריכה ביאור.

ויש לבאר, על פי דברי הזהר הקדוש (פרשת כי תשא קצא:), כי המן היה יורד רק לבני ישראל. אולם הערב רב, היו ניזונים רק משייריו. בנוסף, הם לא טעמו בו, את טעמו כמו בשעה שירד. אלא כפי עובי חומרם היה מתעבה, (שפתי כהן פרשת בשלח). בשל כך, התקנאו הערב רב בבני ישראל, והחטיאו אותם בעגל.

זה מה שאמר אהרן למשה, 'אתה ידעת את העם כי ברע הוא'. ברע, אותיות ערב ואותיות

ויחר אף משה וישלך מידי אף הלווחות וישבר אותם תחת ההר. (שמות לב יט)

תנא דבי אליהו, כשנשתברו הלווחות, נגזרה גזירה על ישראל, שילמדו תורה מתוך צער, מתוך השעבוד, מתוך הטלטול, מתוך הטירוף, ומתוך הדוחק, ומתוך שאין להם מזונות. ובשביל אותו הצער שמצטערים, הקדוש ברוך הוא, עתיד לשלם שכרם לימות המשיח, כפול ומכופל.

(ילקוט שמעוני ישעיה, רמז תמה)

השייכות בין שבירת הלווחות, לבין מה שנגזר על ישראל, ללמוד תורה מתוך צער, נוכל לבארה בדרך הפשט. כי הלווחות הראשונות, הלא היו מעשה שמים. ואילו השניות, נעשו בידי אדם, (ראה ילקוט שמעוני פרשת כי תשא, רמז שצז).

והנה השי"ת, הלא ברא את עולמו, בלי שום עמל ויגיעה. ממילא, אם לא היו הראשונות שנעשו בידי שמים משתברות, היה אפשר ללמוד את התורה, מבלי שום צער ויגיעה. אולם, הלווחות השניות שנעשו בידי אדם, הלא אדם לעמל יולד וכל מעשיו, נעשים בעמל ובטורח. לכן גם תורתן, נלמדת בצער וביגיעה.

ומה שאמר, שעתיד הקדוש ברוך הוא, לשלם שכרם כפול ומכופל, גם את זה נוכל לפרש, הפלא ופלא. כי אמרו בגמרא (עירובין נד.), 'אלמלא נשתברו הלווחות הראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל'. עוד אמרו חכמים

על אשר עשו את העגל. (שמות לב לה)
לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים, (דניאל
ט ז). לך ה' הצדקה במן. ולנו בושת
הפנים במעשה העגל. (שמות רבה מ"א ח)

המדרש הזה, כבר טרחו המפרשים ליישבו
על נכון. גם בפשוטו של הפסוק, יש להבין
מה מחדש לנו. הלא זהו דרכו של עולם, שכל
עני שמקבל צדקה, מתבייש מן הנותן.

והנה בני ישראל, גופם קנוי לקדוש ברוך
הוא כעבדים. כמו שנאמר (ויקרא כה נה),
'כי לי בני ישראל עבדים'. וקיימא לן בגמרא
(גיטין יב). וכן פסק הרמב"ם (הלכות עבדים
ט, ז), שיכול האדון לומר לעבדו, עשה את
עבודתי ואיני זנך, אלא צא והתפרנס מן
הצדקה. נמצא לפי זה, כי גם הקדוש ברוך
הוא לא היה מחויב מן הדין, לזון את ישראל
עבדיו ולהוריד להם את המן, בעת לכתם
במדבר.

אלא שבשני בצורת, סובר רבן שמעון בן
גמליאל (שם), כי יכול העבד לומר לרבו,
או פרנסני או הוציאני לחירות. וכן פסק
הרמ"א (שולחן ערוך יורה דעה, סימן רמז
סעיף כ). והנה בהיות בני ישראל במדבר,
במקום תוהו ללא לחם ומים, הרי זה כאילו
והיו אז שני בצורת. ולפי שיטתו של רשב"ג,
היה אז הקדוש ברוך הוא מוכרח כביכול, או
לפרנסם או להוציאם לחירות מעבודתו.

זוהי איפה כוונת המדרש. 'לך ה' הצדקה',
שזנת אותנו במן בהיותנו במדבר, בתורת
צדקה, הגם שמצד הדין אינך מחויב בדבר.
שכן, יכולת לומר לנו, עשו עמי ואיני זן
אתכם. ואף אם נאחז בשיטתו של רבן שמעון
בן גמליאל, כי בעת שהותנו במדבר יכולנו
לתבוע, פרנסנו או הוציאנו לחירות. מכל
מקום, 'לנו בושת הפנים'. בושים ונכלמים
אנו במעשינו, אשר הגם שנהגת עמנו
כדין, הורדת לנו מן ופרנסת אותנו, מרדנו
בך במעשה העגל וביקשנו, לצאת לחירות
מעבודתך.

(זרע שמשון פרשת כי תשא, מאמר יב)

רעב. לאמור, אתה ידעת עוד טרם עלותך
למרום, כי הערב רב רעבו למן. זהו איפה
מה שגרם להם, לקנא בבני ישראל ולהחטיא
אותם בעגל.

(זרע שמשון פרשת תצווה, מאמר א)

ויגוף ה' את העם על אשר עשו את
העגל אשר עשה אהרן. (שמות לב לה)

הנה פשטות לשון הפסוק, משמע שתולה
את אשמת מעשה העגל, במעשהו של אהרן
הכהן. אולם, קשה לפרש כך. כי כבר אמרו
חז"ל, (מדרש תנחומא כי תשא יט), שמיד
שהשליך אהרן את הזהב לאש, עשו העם
כישופים ויצא העגל. אך אהרן עצמו, אדרבה.
כל כוונתו היתה, רק לשם שמים. כדי שלא
יהרגוהו ויתקיים בהם, 'אם יהרג במקדש ה'
כהן ונביא'.

אלא הפירוש בפסוק, הוא להיפך. שבא
הכתוב לדבר בשבחו של אהרן. לומר,
שהקדוש ברוך הוא נגף בעם, בגלל שהוציאו
שם רע על אהרן, כאילו והוא עשה את העגל.
בו בזמן, אשר אליבא דאמת, אם לא היו
משתמשים בכישופיהם, היה אהרן מתעצל
בעשייתו, עד שהיה משה רבינו יורד מן ההר,
עם שני לוחות הברית.

לפי זה נוכל להבין, מפני מה הצטווה אהרן
בשעת חנוכת המשכן, 'קרב אל המזבח ועשה
את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד
העם', (ויקרא ט ז). כי לכאורה, הדבר צריך
ביאור. הלא בני ישראל אף הם, הביאו אז
קרבן. כמו שנאמר (שם), 'ועשה את קרבן
העם וכפר בעדם'. לשם מה הוצרכו, גם
לכפרת קרבנו של אהרן.

אך לדברינו נוכל לומר, שקרבנו זה של
אהרן בא, כדי לכפר לבני ישראל, על שם
רע שהוציאו עליו עצמו, אודות מעשה העגל.
כי רצה ה', שאהרן הוא אשר יתפלל ויבקש,
שימחל להם גם עוון זה.

(זרע שמשון פרשת מסעי, מאמר ה)

